

Lausunto

24.06.2026

Asia: VN/24815/2024

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta yritysten huolellisuusveloitteesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne soveltamisalaa ja määritelmiä koskevista ehdotuksista (lain 1 luku)

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry (jäljempänä "MaRa") lausuu luonnoksesta hallituksen esitykseksi seuraavaa:

Esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi laki ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevasta huolellisuusveloitteesta. Laki sisältäisi yritysten kestävää toimintaa koskevasta huolellisuusveloitteesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1760 (yritysvastuudirektiivi) mukaista huolellisuusveloitetta koskevat säännökset yrityksille.

Yritysvastuudirektiivi on sen keskeisten artiklojen osalta enimmäisharmonisoiva eikä se sisällä näiden osalta kansallista liikkumavaraa. Niiltä osin kuin kansallista liikkumavaraa on, esitysluonnoksessa ei pääosin ehdoteta direktiivin vähimmäistason ylittävää kansallista sääntelyä.

MaRa pitää tärkeänä, että direktiivin kansallisessa täytäntöönpanossa tulee pidättäytyä kansallisesta lisäsääntelystä. Samalla tulee varmistaa, että sääntelyn sisältö, soveltamisala ja oikeusvaikutukset ovat yrityksille mahdollisimman selkeitä ja ennakoitavia.

Lausuntonne huolellisuusveloitteen sisältöä koskevista ehdotuksista (lain 2 luku)

Lakiehdotuksen 1 §:n mukaan huolellisuusveloitteella tarkoitettaisiin yritysten veloitetta huolehtia riskiperusteisesti tosiasiallisista ja mahdollisista haitallisista ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksista omassa toiminnassaan, tytäryritystensä toiminnassa ja liikekumppaneidensa toiminnassa. Yritysten tulee olla selvillä toimintansa haitallisista vaikutuksista ja puuttua vaikutuksiin asianmukaisilla toimenpiteillä.

Lakiehdotuksen 16 §:n mukaan näillä toimenpiteillä tarkoitettaisiin toimenpiteitä, joilla voidaan huolehtia tosiasiallisista ja mahdollisista haitallisista vaikutuksista tehokkaasti ja oikeasuhtaisesti tavalla, jolla voidaan saavuttaa huolellisuusveloitteen tavoitteet.

MaRa katsoo, että hallituksen esityksessä olisi tarpeen kuvata selkeämmin yritysten asianmukaisen huolellisuusveloitteen keskeisin sisältö. Yritysten vastuu ei tarkoita automaattista vastuuta koko toimitusketjusta eikä vahingonkorvausvastuuta kaikista siinä ilmenevistä haitallisista vaikutuksista. Vastuun lähtökohtana tulee olla se, onko yritys toiminut asianmukaisen huolellisuusveloitteen mukaisesti. Jos yritys laiminlyö sille kuuluvat huolellisuusveloitteet ja siitä aiheutuu haitallisia seurauksia, voi siitä syntyä yritykselle myös oikeudellinen vastuu. Yrityksiltä ei kuitenkaan voida kaikissa tilanteissa edellyttää, että ne tosiasiallisesti pystyvät poistamaan kaikki haitalliset vaikutukset koko toimitusketjunsä osalta.

Esitysluonnoksen mukaan yrityksen veloitteet ulottuisivat liikekumppaneiden osalta sen toimintaketjuun. Yritykset saisivat kuitenkin pyytää tietoja liikekumppaneiltaan, joilla on alle 5 000 työntekijää vain, jos tietoja ei voida kohtuudella saada muulla tavoin.

MaRa pitää tätä tärkeänä ja perusteltuna erityisesti yrityksen toimintaketjuun kuuluvien pienten ja keskisuurten yritysten näkökulmasta, ja mitä myös matkailu- ja ravintola-alalla olevat yritykset suurimmaksi osaksi ovat. Huolellisuusveloitteen täyttäminen tulee lisäämään yrityksen liikekumppaneille osoitettavia tietopyyntöjä. Monille pienille yrityksille näihin tietopyyntöihin vastaaminen lisää hallinnollista taakkaa. Tietopyynnöt voivat olla hyvinkin laajoja. Pienillä yrityksillä, osana suuremman yrityksen arvo- ja toimintaketjua, ei ole useinkaan riittävästi valmiuksia vastata näihin tietopyyntöihin, jolloin ne voivat menettää mahdollisuuksia tärkeissä liike- ja asiakassuhteissa.

Lausuntonne yritykselle tehtäviä valituksia ja ilmoituksia koskevista ehdotuksista (lain 3 luku)

-

Lausuntonne valvontaa ja seuraamuksia koskevista ehdotuksista (lain 4 luku)

-

Lausuntonne vahingonkorvausta koskevista ehdotuksista (lain 5 luku)

Esitysluonnoksen mukaan yritys olisi vahingonkorvausvastuussa vahingosta, joka aiheutuu haitallisten vaikutusten ehkäisemisestä, lopettamisesta ja viimesijaisia keinoja koskevien veloitteiden laiminlyönnistä. Lakiehdotuksen 77 §:n 1 momentin mukaan lain 24–34 §:n rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamiseen sovellettaisiin vahingonkorvauslakia (412/1974).

MaRa katsoo, että vahingonkorvausvastuuta koskevaa sääntelyä ja sen perusteluja tulee esityksessä vielä tarkistaa. Esitysluonnoksen mukaan Omnibus I -pakettiin kuuluneella muutosdirektiivillä (EU) 2026/470 poistettiin yritys vastuudirektiivistä aiempi nimenomainen velvoite säätää tällaisesta

korvausvastuusta ja jäsenvaltioille jäi velvollisuus säätää täysimääräisestä korvauksesta vain silloin, kun kansallinen oikeus muutoin mahdollistaa vastuun syntymisen huolellisuusveloitteen laiminlyönnin perusteella. Direktiivistä erillinen kansallinen sääntely tästä vastuuperusteesta ylittäisi direktiivin vähimmäisvaatimukset.

MaRa suhtautuu tähän kriittisesti ja korostaa, että Suomessa tulee välttää ratkaisuja, jotka merkitsevät käytännössä kansallista lisäsääntelyä ja heikentävät yritysten kilpailukykyä tilanteessa, jossa muiden jäsenvaltioiden kansalliset ratkaisut eivät vielä ole vakiintuneet.

Jos vahingonkorvausvastuuta koskeva sääntely kuitenkin sisältyisi lakiin, tulee sen perusteluja vielä täsmentää. Niistä tulee selkeämmin käydä ilmi, että puutteita haitallisten vaikutusten ehkäisemisessä, lieventämisessä tai lopettamisessa ei voida kaikissa tapauksissa automaattisesti pitää vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettuna erityisen painavana syynä puhtaan varallisuusvahingon korvaamiselle. Yritys ei kaikissa tilanteissa välttämättä kykene tunnistamaan kaikkia haitallisia vaikutuksia ja sen voi olla tarpeen priorisoida toimenpiteitään. MaRa katsoo, että vahingonkorvausvastuuta ei tule syntyä tilanteissa, joissa yritys on toiminut sääntelyn edellyttämällä tavalla riskiperusteisesti, priorisoinut toimenpiteensä asianmukaisesti ja dokumentoinut toimintansa huolellisesti.

Lausuntonne muista ehdotuksista (erinäiset säännökset, liitelait)

-

Lausuntonne ehdotuksen vaikutusten arvioinnista (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksella olevan ja onko ehdotuksella muita kuin luonnoksessa tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

Esitysluonnoksen taloudellisia vaikutuksia koskevassa 4.2.2.1 kohdassa on todettu, että yritysvastuudirektiivillä on suoria kustannusvaikutuksia sekä soveltamisalaan suoraan kuuluville suomalaisille yrityksille että välillisten vaikutusten piiriin kuuluville yrityksille. Direktiivin mukainen huolellisuusveloite aiheuttaisi yrityksille kustannuksia, joita syntyy sekä hallinnollisen taakan lisääntymisestä että liiketoiminnallisista kuluista.

MaRa toteaa, että esitetyt uudet velvoitteet lisäävät merkittävästi yritysten hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Euroopan unioni on vuosikymmenten ajan yrittänyt luoda Eurooppaan ja unionin sisämarkkinoille kasvua, mutta heikolla menestyksellä. EU-tasoinen sääntely on sen sijaan lisääntynyt koko ajan ja paisunut etenkin pienten ja keskisuurten yritysten näkökulmasta yli äyräiden. Uusi EU-tasoinen sääntely merkitsee lähes poikkeuksetta yrityksille lisää byrokratiaa, hallinnollista taakkaa ja kustannuksia, mikä heikentää menestymistä globaalissa kilpailussa, heikentää kasvua ja työllisyyttä EU:n alueella.

MaRa katsoo, että Euroopan unionin tulee siirtää painopiste EU-tasoisesta sääntelyä lisäämisestä yritysten kasvun edistämiseen.

Lausuntonne ehdotuksen säätämisyjärjestystä koskevista perusteluista

-

Muut huomionne ehdotuksesta

-

Hämäläinen Sami
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry